

ע"פ 8690/15 - מדינת ישראל נגד פלוני

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 8690/15

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט א' שהם

המערערת: מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב: פלוני

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי (לנוער) בחיפה מיום 1.11.2015 בתפ"ח 64179-09-14 שניתן על ידי כבוד השופט ר' שפירא - סג"נ, ר' פוקס וד' פיש

תאריך הישיבה: י"א באייר התשע"ו (19.5.2016)

בשם המערערת: עו"ד מורן פולמן

בשם המשיב: עו"ד סיגל דבורי

בשם שירות המבחן: גב' טלי סמואל

פסק-דין

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית משפט לנוער בבית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא ר' שפירא, והשופטים ר' פוקס וד' פיש) בתפ"ח 14-09-64179 מיום 1.11.2015, במסגרתו נמנע בית המשפט מלהרשיע את המשיב, והטיל עליו עונש של צו מבחן למשך 18 חודשים; התחייבות בסך 10,000 ש"ח למשך שלוש שנים שלא יבצע עבירת מין מסוג פשע; 100 שעות שירות לתועלת הציבור; ופיצוי למתלונן בסך 20,000 ש"ח. יצוין, כי עד למועד הדין בערעור המשיב סיים לבצע את עבודות השירות לתועלת הציבור שהוטלו עליו ושילם את הפיצוי למתלונן במלואו.

כתב האישום והכרעת הדין

2. ביום 29.10.2014 בית המשפט המחוזי קבע, על יסוד הודאתו בעובדות כתב האישום, כי המשיב ביצע עבירה של מעשה סדום, לפי סעיף 347(ב) בצירוף סעיף 345(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). על פי המתואר בכתב האישום, המשיב מתגורר בשכנות למתלונן - קטין יליד שנת 2008, אשר היה בן חמש בעת ביצוע העבירה - ומכיר אותו ואת משפחתו. במועד שאינו ידוע למערערת במדויק, במהלך חודש אוקטובר 2013, המשיב פגש את המתלונן, והזמין אותו להצטרף אליו למקלט ביתו. השניים הלכו למקלט, שם המשיב הורה למתלונן להוריד את מכנסיו ואת תחתוניו, והמתלונן עשה כן. במקביל המשיב הוריד גם את מכנסיו ותחתוניו. בשלב זה המשיב החדיר את איבר מינו לפיו של המתלונן, עד שהגיע לסיפוקו בפיו.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

3. ביום 1.11.2015 בית המשפט המחוזי גזר את דינו של המשיב. בגזר דינו, בית המשפט המחוזי עמד על חומרת מעשיו של המשיב, אשר ביצע עבירת מין בקטין רך בשנים - עבירה שנועדה להגן על שלומו של הציבור ושל ציבור הקטינים מפני עברייני מין, וכן עמד על הצורך להרתיע את המשיב ואחרים מביצוע עבירות אלה באמצעות ענישה מחמירה. מנגד, בית המשפט המחוזי הדגיש כי בעת ביצוע העבירה היה המשיב עצמו קטין כבן 16, כך שעל פי הוראות חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער) יש להעדיף בעניינו את הפעלתם של אמצעים שיקומיים, להבדיל מאמצעים עונשיים. בנוסף לכך, בית המשפט המחוזי עמד על מספר שיקולים נוספים לקולה בעניינו של המשיב, וביניהם: הודאתו המידית במעשים וחרטתו עליהם; מאמציו במסגרת ההליך השיקומי אותו הוא עובר; היעדר עבר פלילי והעובדה שמדובר בעבירתו הראשונה והיחידה. עוד נלקחה בחשבון התרשמות שירות המבחן מהמשיב, לפיה הוא לוקח אחריות מלאה על מעשיו; מביע חרטה על מעשיו ומגלה אמפטיה כלפי הקורבן; מגיע ממשפחה נורמטיבית ותומכת, אשר מגויסת לטיפול בו; וכי הינו בעל פוטנציאל לטיפול ושיקום.

4. מנגד, בית המשפט המחוזי התייחס לגורמי הסיכון שעלו בתסקירי שירות המבחן, וביניהם: חומרת העבירה; התכונן שקדם לעבירה והשימוש במניפולציה; דימויו העצמי הנמוך של המשיב; והעובדה שטרם ביצע העבירה, המשיב נחשף לתכנים פורנוגרפיים בתדירות גבוהה. כמו כן, בית המשפט המחוזי התחשב בפגיעה בנפשו של המתלונן - כפי שעלתה מתסקיר קורבן העבירה שהוגש בעניינו, לפיו המתלונן חווה פגיעה מינית טראומטית בעלת השלכות רגשיות ונפשיות דרמטיות, הן במישור האישי והמשפחתי, והן במישור הקהילתי. לבסוף, בית המשפט המחוזי עמד על הנסיבות המיוחדות המתקיימות במקרה נוכח המציאות הקהילתית הייחודית בה חיים המשיב, המתלונן ומשפחותיהם - קהילה דתית קטנה, מצומצמת ושמרנית - והטעים כי היותו של המשיב חבר בקהילה סגורה, ואות הקלון החברתית הנלווית

לעצם הקביעה כי ביצע עבירת מין, מהווים מעין עונש משמעותי נוסף. נוכח מכלול השיקולים האמורים, ובפרט גילו הצעיר של המשיב וכברת הדרך הארוכה שעבר בהליך השיקומי, בית המשפט המחוזי קבע כי הצורך בשיקומו של המשיב וחזרתו למסלול חיים נורמטיביים, לטובתו ולטובת הציבור כולו, גובר על נטיית הלב לגמול לו על מעשיו באמצעות הרשעתו בדין. על כן, בית המשפט המחוזי נמנע מהרשיעו, וגזר את עונשו כאמור בפסקה 1 לעיל. המערערת אינה משלימה עם אי-ההרשעה ומכאן הערעור שלפנינו.

תסקיר קצין מבחן לנוער

5. ביום 15.5.2016 הוגש תסקיר קצין מבחן לנוער בעניינו של המשיב. מהתסקיר עולה כי המשיב תלמיד כיתה י"א, וכי תפקודו בבית הספר תקין וללא קשיים. ביחס למעשה העבירה, צוין כי המשיב הודה בעבירה מראשית הדרך ולקח אחריות מלאה על מעשיו. עוד צוין כי במהלך הטיפול הקבוצתי, הצליח המשיב להבין את מידת הפגיעה שגרם למתלונן ולמשפחתו, כמו גם שיתף בתחושות קשות של האשמה עצמית וכאב. באשר להליך הטיפולי, צוין כי מתחילת ההליך המשיב הביע רצון להשתתף בטיפול שיסייע לו לעבד את מעשה העבירה, כאשר עד כה לקח חלק ב-44 מפגשים, אליהם הגיע בקביעות ובהם השתתף באופן פעיל. בהמשך לאמור, שירות המבחן חזר על המלצתו כי אין מקום להטיל עונש של מאסר בפועל, כמו גם על התרשמותו כי אין מקום להרשיע את המשיב בדין.

נימוקי הערעור ותשובת המשיב

6. המערערת טוענת בערעורה כי הימנעות בית המשפט המחוזי מהרשעתו של המשיב אינה מתיישבת עם אופיו החמור של האירוע, אשר הסתיים בפגיעה קשה מאד במתלונן - אשר תלווה אותו לאורך כל חייו. המערערת מדגישה כי המדובר במקרה קשה ביותר של נער כבן 16, שניצל את התמימות, את חוסר האונים ואת האמון שנתן בו המתלונן - ילד כבן חמש, עת שידל אותו בעורמה ללכת עמו למקום מבודד, שם ביצע בו מעשה סדום בניגוד לרצונו. בנוסף, המערערת מטעימה כי שיקולי שיקום הנוגעים לעברייני קטין אינם חזות הכל, ואין בהם כדי לאיין את כליל שיקולי הענישה האחרים - ובראשם ההלימה, ההרתעה וסיכויי שיקומו של הקטין נפגע העבירה. בהמשך לכך, המשיבה גורסת כי נסיבות העבירה במקרה דנן הן כה חמורות, עד שהן גוברות על שיקולי השיקום של המשיב, כך שאין הצדקה להימנע מהרשעתו. כמו כן, המערערת מצביעה על הפגיעה העמוקה במתלונן ובמשפחתו, אשר מועצמת בשל העובדה שהמשיב מוסיף להיות חלק מהקהילה שבה הם חיים. על כל האמור, המשיבה סבורה כי יש להרשיע את המשיב, ותוך כך להעביר מסר לקורבנות עבירות מסוג זה ולמשפחותיהם, לעבריינים פוטנציאליים ולציבור בכללותו, כי מעשה מהסוג שביצע המשיב אינו בר מחילה.

7. המשיב, מנגד, טוען כי יש לדחות את הערעור. לשיטתו, החלטת בית המשפט המחוזי מאוזנת, וניכר בה כי נלקחו בחשבון מכלול השיקולים הרלבנטיים. המשיב מדגיש כי הוא לוקח אחריות מלאה על המעשים ומשתף פעולה באופן מלא עם הגורמים הטיפוליים, וכי הוא עבד כדי לשלם את הפיצוי במלואו למתלונן וסיים לבצע את שעות השירות לתועלת הציבור שהושתו עליו. כמו כן, המשיב עומד על הדרך הטיפולית והשיקומית אותה הוא עובר, כמו גם את הנסיבות החריגות שמתקיימות בעניינו - בהיותו חלק מקהילה סגורה אשר מודעת לפרשה על כל המשתמע מכך. עוד מצוין המשיב כי הוא לא ניסה להסתיר את שאירע, ומיד לאחר האירוע דיווח להוריו, אשר דיווחו מיד למזכיר הקהילה ולמשפחת הנפגע, ואלו העבירו את המידע למשטרה. לבסוף, המשיב מצביע על כך שאין תועלת ממשית שנראית לעין מהרשעה, וזאת לעומת התועלת הצפויה מאי-הרשעתו אשר תאפשר את שילובו וחזרתו לחברה כאזרח שומר חוק.

8. לא בלי התלבטות החלטנו לדחות את הערעור. מאחר שאין מחלוקת כי המשיב ביצע את המעשה המיוחס לו, ובהתחשב בכך שטענות המערערת בפנינו כווננו רק כנגד אי-הרשעתו של המשיב, עלינו לבחון האם יש מקום להתערבותנו בהחלטתו של בית המשפט המחוזי להימנע מהרשעה. זאת, תוך שימת דגש להליכי שיקומו של המשיב; חומרת מעשיו והצורך בהעברת מסר הרתעתי מפני ביצועם; ונסיבותיו הייחודיות של המקרה, כאשר המשיב והמתלונן משתייכים למסגרת של קהילה סגורה.
9. כידוע, שני אינטרסים עיקריים עומדים בפני בית המשפט בבואו להכריע האם נכון יהיה להימנע מהרשעתו של מי שבצע עבירה - האינטרס הציבורי, הכולל את הצורך להגשים את מטרות המשפט הפלילי ולמצות את הדין באמצעות הרשעת העבריין; והאינטרס הפרטי, הכולל את הנזק הצפוי לנאשם מהרשעתו תוך התחשבות בנסיבותיו האישיות. ברי כי ככל שעסקינן בעבירה חמורה יותר, יגדל משקלו של האינטרס הראשון (ראו: ע"פ 5931/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 לפסק דינו של השופט צ'זילברטל (10.2.2014)). כאשר עסקינן בנאשמים בגירים, הכלל הרחב הוא שמקום שהוכחה אשמתו של אדם יש להרשיעו בדין, שכן האינטרס הציבורי הוא שגובר, והוא ידחה במקרים חריגים בהם עלול להיווצר יחס בלתי סביר בין הנזק הצפוי מההרשעה לבין האינטרס הציבורי שבהרשעת מי שעבר עבירה (ראו: רע"פ 6009/15 קושמקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (8.9.2015)). עם זאת, כאשר מדובר בנאשמים קטינים, סעיף 24 לחוק הנוער קובע כי עומדות מספר אפשרויות בפני בית משפט שקבע שקטין ביצע עבירה, כאשר הרשעה היא רק אחת מהן. בהתאם, בכל הנוגע לנאשמים קטינים, נקיטה בדרך של אי הרשעה יותר מקובלת, שכן בית המשפט מעניק משקל מיוחד לנסיבות הפרטניות של הנאשם ולאפשרויות השיקום העומדות בפניו (ראו: ע"פ 2290/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (2.10.2013); ע"פ 7993/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (22.7.2013)). למותר לציין, שאין משמעות הדבר כי קטינות יוצרת חסינות, ולעתים שיקולים של הרתעה, מניעה וגמול עולים במשקלם על השיקול השיקומי. יפים לעניין זה דבריה של השופטת א' פרוקצ'יה בע"פ 2669/00 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נד(3) 685, 690-691 (2000):
- "ההוראה האמורה בסעיף 24 לחוק הנוער מדגישה את השוני בין קטינים לבגירים בקווי שיקול הדעת ובאיזונים הפנימיים המופעלים לגבי השאלה אם ובאלו נסיבות יימנע בית המשפט מהרשעת נאשם קטין שעבר עבירה. לגבי קטין יינתן משקל-יתר לנסיבות האינדיבידואליות של הנאשם, לגילו, לסיכויי שיקומו, לנסיבות העבירה מבחינתו, וככלל - הנכונות לסטות מחובת מיצוי הדין, ולהימנע מהרשעה תוך הדגשת עניינו של הפרט תהא פחות נדירה. עם זאת, גם כאן כנגד שיקולי הפרט יועמד השיקול הציבורי, ובכלל זה יישקלו חומרתה של העבירה שנעברה על נסיבותיה המיוחדות וצורכי ההרתעה וההגנה על הציבור, ובמקרים מתאימים עשוי אינטרס הציבור, המבקש למצות את הדין, לגבור גם כאשר מדובר בקטין" (שם, פסקה 7).
10. בענייננו, מעשיו של המשיב הינם חמורים ביותר, באשר הוא ניצל את תמימותו של המתלונן, שהיה צעיר ממנו באחת-עשרה שנים, כדי לבצע בו מעשה סדום לשם סיפוק יצריו המיניים. חומרה יתרה אף נודעת מכך שהמשיב בחר את המתלונן כקורבן על סמך היכרותם המוקדמת, בשל האמון הרב שזה נתן בו ובשל היותו חסר ישע ורך בשנים. נסיבות העבירה כמו גם חומרתה לא מותירים כל מקום להקל ראש במעשיו של המשיב, אשר על פגיעתם העמוקה במתלונן כמו גם בערכי החברה כולה אין צורך להכביר מילים. אך עם זאת, אנו סבורים כי החלטתו של בית המשפט המחוזי - אשר לא נעלמה מעינו חומרת המקרה - היא צודקת והולמת את מכלול הנסיבות עניין, כפי שיובהר להלן.

11. המשיב כיום בן 17 ושמונה חודשים, כאשר את העבירה ביצע את בהיותו קטין בן 16. דעת לנבון נקל כי הרשעתו בפלילים תקשה על חזרתו למסלול חיים נורמטיבי, ותהווה מכשול מהותי בפני השתלבותו העתידית בחברה. כאמור, שירות המבחן קבע לגביו כי הוא בעל פוטנציאל לטיפול ולשיקום, ולאור התהליך החיובי אותו עובר מאז גזר הדין ועד היום - דבק בהמלצתו על הימנעות מהרשעה. למותר לציין, כי הפגיעה הצפויה למשיב מקבלת עמדת המערערת אינה עולה בקנה אחד עם שיקולי השיקום החזקים המתקיימים בעניינו - אשר לטעמנו מהווים לא רק אינטרס אישי פרטני של המשיב והסובבים אותו אלא אינטרס של הציבור בכללותו, אשר יקבל אל שורותיו אזרח משוקם, בעל יכולת אמיתית להותיר את העבר מאחוריו. הרי שבנסיבות אלה, התועלת מאי-הרשעתו של המשיב עולה על זו שתיווצר מהרשעתו, וצדק בית המשפט המחוזי עת העדיף את שיקומו של המשיב על פני הרצון לגמול לו על מעשיו.

12. עוד ראוי לציין כי המשיב מיוזמתו לקח אחריות על המעשה וחשף את האירוע בפני הוריו, כאשר חשיפה זו היא שהובילה להעמדתו לדין. כמו כן, מתסקירי שירות המבחן עולה כי המשיב חש חרטה כנה על מעשיו, ומגלה רצון ומוטיבציה גבוהים לעבור הליך טיפולי אינטנסיבי, ואף מתמיד להגיע ולהשתתף במפגשים הטיפוליים אותם הוא עובר. למעלה מכך, הרי שהמסגרת הקהילתית הייחודית שבה חיים המשיב והמתלונן - קהילה שמרנית סגורה המקיימת את רוב קשריה בינה לבין עצמה - מהווה שיקול נוסף להותרת גזר הדין על כנו. זאת, שכן דומה כי אות הקין החברתי אותו נושא המשיב, גם בלא הרשעתו בדין הפלילי, שריר וקיים במלוא עוצמתו במסגרת הקהילה, אשר לא התעלמה ולא מתעלמת מן המקרה, ופועלת כדי להתמודד עם תוצאותיו. אשר על כן, לא מצאנו מקום להתערב בהחלטתו של בית המשפט המחוזי, ומשכך דין הערעור להידחות.

13. סוף דבר, הערעור נדחה. אנו מקווים שהמשיב ימשיך בהליך השיקומי שבו החל, ויצדיק את ההקלה שהקל עמו בית המשפט המחוזי - בגזירת עונשו ובאי-הרשעתו.

ניתן היום, כ"ט באייר התשע"ו (6.6.2016).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט